

Openbare aanbestedingen
voor **vertaaldiensten**

VADEMECUM

voor de opsteller
van een bestek

Een gemeenschappelijk initiatief van de
Belgian Quality Translation Association (BQTA) en de
Belgische Kamer van Vertalers en Tolken (BKVT)

INHOUD

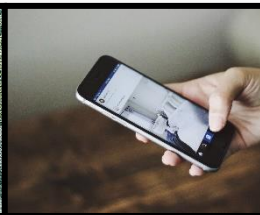
1.	Inleiding.....	3
2.	Definities	4
3.	De economische spelers.....	5
4.	De specifieke kenmerken van de vertaalactiviteit.....	6
5.	Essentiële onderdelen van het bestek.....	8
6.	De selectiecriteria	9
7.	De evaluatiemethoden van de offertes.....	10
8.	De documentatie verstrekt door de aanbestedende overheid	11
9.	De prijs	11
10.	Proefvertalingen.....	12
11.	Boetes en schadevergoedingen.....	13
12.	Mededeling van toewijzing	13
13.	Tot slot.....	14

Grafische vormgeving
G. Destrebecq (BKVT)

Druk
Boarding Concept

© BKVT / BQTA 2017. Alle rechten voorbehouden.

Niets uit deze uitgave mag worden veelevoudigd, opgeslagen in een geautomatiseerd gegevensbestand, of openbaar gemaakt, in enige vorm of op enige wijze, hetzij elektronisch, mechanisch, door print-outs, kopieën, of op welke manier dan ook, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de uitgevers.

1. INLEIDING

Vertalen is een vrij onbekende menselijke activiteit met hoge toegevoegde waarde. We hebben allemaal in de pers wel verhalen gezien over grappige, beschamende, tot zelfs dramatische gevallen van miskleunen in de vertaalwereld.

Dit vademecum is vooral bedoeld voor overheden die vertaaldiensten aankopen: het beschrijft de essentiële begrippen voor de opstelling van een bestek, dat gericht is op een goede samenwerking met de opdrachtnemer en maximale tevredenheid van de aanbestedende overheid.

In dit referentiedocument worden alleen de beroepsspecifieke aspecten besproken. Juridische of financiële aangelegenheden komen niet aan bod.

Een bestek is doeltreffend als het duidelijke antwoorden oplevert, die beantwoorden aan de behoefte die de aanbestedende overheid heeft bekendgemaakt.

Daartoe dienen de eisen precies geformuleerd te worden, met een terminologie die beide partijen kennen en begrijpen. Bovendien moeten de eisen rekening houden met de beperkingen en mogelijkheden van de aangesproken beroepsbeoefenaars.

Met behulp van dit vademecum kunnen opstellers zich laten inspireren door de beste praktijken van de sector om realistische eisen te stellen aan de vertaalwereld.

Voorbeelden van modeldocumenten van deze beste praktijken worden ter beschikking gesteld op de websites van de **BQTA** en de **BKVT**. ■

2. DEFINITIES

De terminologie in een openbare aanbesteding moet helder en ondubbelzinnig zijn voor alle partijen. Ziehier een aantal veel gebruikte definities in het vakgebied.

Vertaling

Intellectuele activiteit waarbij de inhoud van een tekst van de ene taal in een andere taal wordt omgezet. Een vertaling dient de betekenis en de stijl van de oorspronkelijke tekst getrouw weer te geven en moet in overeenstemming zijn met de taalkundige regels van de doeltaal.

Brontaal en doeltaal

De **brontaal** (BT) is de taal van de te vertalen tekst, de **doeltaal** (DT) is de taal waarin vertaald moet worden, en de **talencombinatie** verwijst naar de combinatie van BT en DT voor een bepaalde vertaalopdracht. Een professioneel vertaler vertaalt slechts in één enkele taal, over het algemeen zijn moedertaal.

Revisie

Nauwgezette vergelijking van de originele versie met de vertaalde versie van eenzelfde tekst. Deze stap volgt op de vertaling om eventuele onvolkomenheden op te sporen en te verbeteren en zo beter te beantwoorden aan de eisen van het bestek.

Proeflezen

Controle die zich beperkt tot de doeltekst, om te garanderen dat de vertaling beantwoordt aan de kwaliteitseisen.

Opmaak

De activiteit die ervoor zorgt dat de vertaalde tekst visueel op dezelfde manier wordt voorgesteld als het origineel. ■

3. DE ECONOMISCHE SPELERS

In de vertaalwereld is het aanbod aan leveranciers zeer gevarieerd.

Behalve een groot aantal zelfstandige dienstverleners in eenmanszaken met of zonder rechtspersoon, zijn er ook vertaalbedrijven van grotere omvang. Deze laatste bieden over het algemeen een groter aantal talencombinaties aan. Ze organiseren en coördineren vertaalprojecten en kunnen eveneens andere diensten aanbieden.

Kleinere spelers kunnen zich ook verenigen in groeperingen om een dergelijke waaier aan diensten direct aan te bieden. ■

4. DE SPECIFIEKE KENMERKEN VAN DE VERTAALACTIVITEIT

Elk beroep heeft zijn beperkingen en mogelijkheden. Voor een correct afgestemd bestek is de kennis daarvan nuttig.

Complexiteit van de brontekst

Wat is het doel van de brontekst? Gaat het om een technische of gespecialiseerde tekst? Als de brontekst helder opgesteld en vlot geschreven is, zal deze makkelijker correct te vertalen zijn.

Doelpubliek

Voor wie is de vertaling bedoeld? Voor specialisten in een technisch vakgebied? Of het brede publiek? Gaat het om een administratief document of een vulgariserende tekst?

Een persbericht en het verslag van een vergadering worden niet op dezelfde manier vertaald als een gebruiksaanwijzing of een overeenkomst of wettekst.

Volume/termijn

Wanneer moet de vertaling geleverd worden?

Een doordachte vertaling, die het origineel tot zijn recht doet komen, kan evenveel tijd kosten als het schrijven van de originele tekst.

Onder normale werkomstandigheden kan een vertaler per dag tussen 2.000 en 2.500 woorden vertalen, van een tekst met een gemiddelde moeilijkheidsgraad.

De spreiding van een vertaalopdracht over verschillende vertalers voor een snellere levering is over het algemeen af te raden, omdat deze methode vaak incoherenties in terminologie en stijl oplevert.

Aanvullende taken

Is het originele bestand een bewerkbaar document? Moet de vertaler ook instaan voor de opmaak? Zijn er voorbereidende technische bewerkingen nodig (aligneren, aanmaken van geheugens/woordenlijsten)? Moeten er referentiedocumenten geraadpleegd worden?

Documentatie

Door de aanbestedende overheid voorgelegde gevalideerde referentiedocumenten in de bron- en doeltaal kunnen de coherentie – en dus de kwaliteit – van de vertaling ten goede komen.

Vertaalsoftware (CAT)

Vertaalgeheugens

Een "vertaalgeheugen" (Translation Memory/TM) is een gegevensbank die eerder vertaalde segmenten (zinsdelen, zinnen of alinea's) registreert en hergebruikt. Het gebruik ervan is over het algemeen bevorderlijk voor de coherentie en de productiviteit, maar de vertaalde tekst moet zeker nog eens nagelezen worden.

Vertaalrobots

Deze programma's vertalen niet (want dat blijft een intellectuele prestatie), maar zetten een originele tekst om in de doeltaal volgens een aantal algoritmen.

Het gebruik van deze instrumenten vereist in elk geval een zeer grondige revisie, die postediting genoemd wordt. ■

5. ESSENTIËLE ONDERDELEN VAN HET BESTEK

Om de professionele en technische kwaliteiten van een kandidaat te kunnen beoordelen, dient het bestek zo duidelijk en gedetailleerd mogelijk de kenmerken van de beoogde opdracht voor te stellen:

- » het **beoogde type leverancier**: natuurlijke personen, rechtspersonen, groeperingen van fysieke en/of rechtspersonen;
- » een **beschrijving** van het gevraagde werk: vertaling, revisie, proeflezen, opmaak, enz.;
- » het **vakgebied** van de te vertalen teksten: technisch, wetenschappelijk, administratief, stedenbouwkundig, juridisch, financieel, enz.;
- » de leveringstermijn of planning voor de levering;
- » de **auteur(s)** van het origineel (voor eventuele uitleg of extra informatie);
- » het **doelpubliek** (intern personeel, externe specialisten, breed publiek ...);
- » de **talencombinaties** (het is aan te bevelen om voor elke talencombinatie een afzonderlijk onderdeel (perceel) in het bestek op te nemen);
- » de eventueel te gebruiken **vertaalssoftware** (CAT), en de versie;
- » het **digitale formaat** van het bestand met de vertaalde tekst, of andere te leveren bestanden, zoals vertaalgeheugens (doc, xliff, tmx, enz.);
- » de vertrouwelijkheidsgraad;
- » of **onderaanneming** al of niet toegestaan is, zo ja, onder welke voorwaarden;
- » de verhouding volume/termijn;
- » de voorwaarden voor toepassing van het **spoedtarief**. ■

6. DE SELECTIECRITERIA

Selectie van (groeperingen van) zelfstandige vertalers

Het spreekt vanzelf dat de internationale normen (zie hieronder) niet van toepassing zijn voor dit type kandidaten en dat er evenmin criteria voor een minimale omzet kunnen worden opgelegd. Voor zelfstandige vertalers kunnen bijzondere selectiecriteria gehanteerd worden. Het gaat hier dan om de **selectie van het profiel van vertalers**:

- ✓ professioneel actief zijn;
- ✓ uitsluitend vertalen naar hun moedertaal;
- ✓ eventueel een bepaald vakgebied beheersen (juridisch, informatica, technisch, administratief, medisch, financieel ...);
- ✓ een diploma bezitten (in vertaling of een ander vakgebied);
- ✓ ervaring hebben (type en duur van de beroepservaring);
- ✓ regelmatig deelnemen aan opleidingen voor permanente educatie;
- ✓ over professionele referenties beschikken;
- ✓ aangesloten zijn bij een of meer **erkende beroepsverenigingen**.

Selectie van vertaalbedrijven

Voor vertaalbedrijven kunnen aanvullende selectiecriteria toegepast worden:

- » solvabiliteit;
- » garanties voor de **traceerbaarheid** van uitbestede vertalingen;
- » conformiteit met internationale **normen**, gestaafd door een certificaat. Het gaat om de volgende normen:
 - **ISO-17100:2015** (vervangt de norm EN-15038:2006): deze tekst beschrijft de eisen van de basisprocedure en de nodige middelen voor het produceren van een kwaliteitsvertaling.

- **ISO-9001:2008** (wordt momenteel bijgewerkt): deze norm beschrijft de minimale eisen voor een kwaliteitscontrolesysteem. Het gaat hier om operationele opvolging (met name niet-conforme handelingen), maar ook de bijsturende en preventieve acties vastgelegd in het kwaliteitshandboek van het bedrijf.

Referenties die de inschrijver moet verstrekken

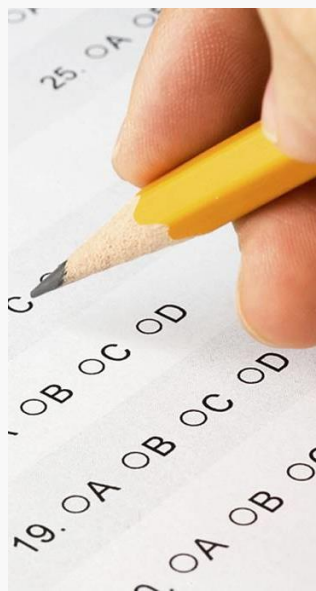
Waar het gaat om de attesten met betrekking tot uitsluitingscriteria (niet-faillissement, betaling van belastingen, btw, sociale zekerheid, enz.), is het wenselijk dat de overheid alleen de documenten vraagt waarover ze zelf niet kan beschikken.

Als de aanbestedende overheid referenties eist met betrekking tot vertaalde volumes, moeten de voorwaarden daarvan duidelijk gedefinieerd zijn. ■

7. DE EVALUATIE-METHODEN VAN DE OFFERTES

De evaluatiecriteria van de offertes moeten duidelijk bepaald zijn: prijs, begrip van de tekst, stijl, kwaliteit van de uitvoering, beroepservaring, methodologie, projectbeheer, profiel van voorgestelde menselijke middelen, specialisatie, technische ondersteuning, enz. Het gewicht dat aan elk van deze gunningscriteria wordt toegewezen, hangt af van het type opdracht.

Als het de bedoeling is om te selecteren op de kwaliteit van de vertalingen, is het raadzaam om de kwaliteit voor 70 % of meer te laten doorwegen in de evaluatie. ■

8. DE DOCUMENTATIE VERSTREKT DOOR DE AANBESTEDENDE OVERHEID

Het bestek geeft een lijst (zo mogelijk per talencombinatie) van de eventueel beschikbare referentiewerken. Deze kunnen dienen voor: vertaalgeheugens, corpora, terminologische gegevensbanken, glossaria, enz. Het vermeldt ook het bestaan van eventuele stijlgidsen, die dan meegeleverd moeten worden. ■

9. DE PRIJS

Het bestek legt de berekeningsbasis van de prijs (of het tarief) vast op basis van de volgende criteria:

1. de beoogde **opdracht**: vertaling, revisie, proeflezen, opmaak, enz.: de mogelijkheid om de tarieven in te delen naargelang van de opdracht;
2. **de berekeningseenheid**: woord, regel, bladzijde, uur of forfait.
Bij regels of bladzijden moet het aantal aanslagen (tekens met/zonder spatie) of woorden per regel of bladzijde aangegeven worden;
3. de **taal** waarin **geteld** wordt: brontaal of doeltaal;
4. de **supplementen** (voor dringend werk, niet-bewerkbare bronteksten, enz.), uitgedrukt als percentage van de prijs of het basistarief;
5. niet-doorlopende teksten (**cijfertabellen, grafieken**, enz.) kunnen apart getarifeerd worden;
6. eventueel de berekeningswijze voor interne of externe herhalingen. ■

10. PROEFVERTALINGEN

Een proefvertaling kan helpen om de kwaliteit van de vertaling van een inschrijver objectief te beschrijven en zo de kwaliteit van deze inschrijver in te schatten.

Idealiter moet in dit geval

- » de test **representatief** zijn voor het type tekst beoogd in de openbare aanbesteding;
- » de tekst niet langer zijn dan **300 woorden** per talencombinatie;
- » de gebruikte methode voor de evaluatie van de test in het bestek beschreven worden met objectieve criteria;
- » de aanbestedende overheid aan elke inschrijver op verzoek het **resultaat** van zijn test meedelen, met de bestanden waarin de wijzigingen zijn aangebracht;
- » het bestek preciseren welke procedures ingesteld moeten worden voor de **traceerbaarheid** om aan de aanbestedende overheid te garanderen dat de vertalingen zoveel mogelijk worden toevertrouwd aan dezelfde vertalers die de geselecteerde proefvertalingen geleverd hebben.

Er bestaan verschillende evaluatiemethoden of -regels die door verschillende organismen of instellingen worden gebruikt of aanbevolen. Voorbeelden daarvan worden gegeven in online bijlagen. ■

11. BOETES EN SCHADEVERGOEDINGEN

Het bestek beschrijft de eventueel toepasselijke sancties bij laattijdige levering of kwaliteitsproblemen (boetes, annulering van de gunning, enz.) alsook de beroepsrechten van de inschrijvers.

Het omschrijft het begrip kwaliteit met een tabel van de beoordeelde criteria (analoog aan die voor proefvertalingen).

De BQTA en de BKVT bevelen aan om geschillen met betrekking tot de kwaliteit voor te leggen aan een arbitragecommissie. ■

12. MEDEDELING VAN TOEWIJZING

Aan het eind van de procedure publiceert de aanbestedende overheid een bericht van gunning met de volgende informatie: aantal ontvangen offertes, de gekozen inschrijver(s) en de toegewezen prijzen, voor zover toegestaan door de geldende wetgeving. Met het oog op de transparantie moet de prijs opgegeven worden zoals opgegeven door de inschrijver.

Elke inschrijver moet systematisch toegang krijgen tot het verslag over de toewijzing. ■

13. TOT SLOT

De Belgian Quality Translation Association (BQTA) en de Belgische Kamer van Vertalers en Tolken (BKVT) willen samen streven naar uitmuntende vertaalprestaties. Tenslotte worden alle betrokken partijen daar beter van.

Daartoe willen ze de dialoog aangaan met de auteurs van openbare aanbestedingen en bestekken, zodat deze voldoende inzicht krijgen in de specifieke kenmerken van de vertaalwereld.

De mandatarissen en de leden van beide verenigingen staan steeds ter beschikking van al wie hier dieper op in wenst te gaan. ■

BIJLAGEN zijn
beschikbaar
op de websites
van BQTA en BKVT

www.bqta.be

www.cbti-bkvt.org

OPENBARE AANBESTEDINGEN VOOR **VERTAALDIENSTEN**

VADEMECUM

voor de opsteller van een bestek

Een gemeenschappelijk initiatief van de **Belgian Quality Translation Association (BQTA)** en de **Belgische Kamer van Vertalers en Tolken (BKVT)**

Deze gids is beschikbaar in het Engels, Nederlands en Frans.

Met de ondersteuning van UNPLIB, UCM, FVB en de Hoge Raad van de Zelfstandigen en de KMO.

Met dank aan alle mensen die dit project mogelijk gemaakt hebben.

Werkgroep

Guillaume Deneufbourg (BKVT)

Jean-Paul Dispaux (BQTA – groepsleider)

Agnès Feltkamp (BKVT)

Jacques Permentiers (BQTA)

Rudy Tirry (BQTA)

BQTA vzw

Bloemendallaan 54
1853 Grimbergen
België

www.bqta.be
info@bqta.be

BKVT vzw

Montoyerstraat 24
1000 Brussel
België

www.cbti-bkvt.org
info@cbti-bkvt.org

